

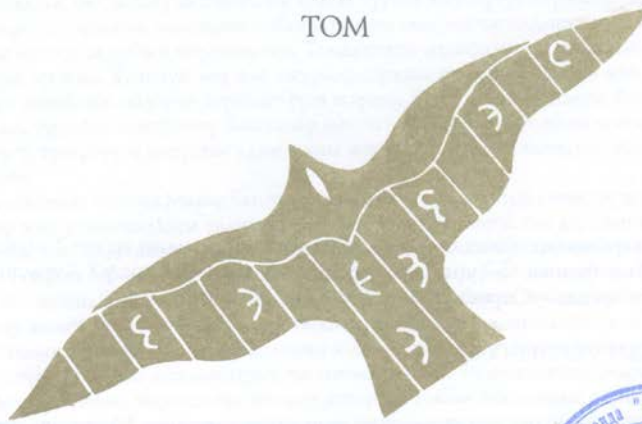
КЫРГЫЗ
ПОЭЗИЯСЫНЫН
АНТОЛОГИЯСЫ

«КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА ГУМАНИТАРДЫК БИЛИМ БЕРҮҮНҮ ӨЗГӨРТҮҮ» ПРОГРАММАСЫ

КЫРГЫЗ ПОЭЗИЯСЫНЫН АНТОЛОГИЯСЫ

II
ТОМ

«КЫРГЫЗСТАН – СОРОС» ФОНДУ

БИШКЕК 2000

ББК 84Ки 7-5

К—97

Бул китеп «Кыргыз Республикасында гуманитардык билим берүүнү өзгөртүү» программасынын талаптарына ылайык Кыргыз Республикасынын Билим берүү, илим жана маданият министрлиги менен бирдикте «Кыргызстан—Сорос» фонду тарабынан чыгарылды.

Программанын демөөрчүсү — америкалык белгилүү финансист жана ойчул Жорж Сорос.

К—97 Кыргыз поэзиясынын антологиясы: 2 томдон турат: 2-китеп / Түз.
С. Акматбекова, С. Тургунбаев, Т. Самудинов; Сүрөтчүсү Т.Курманов.—Б.:
«Кыргызстан—Сорос» фонду, 2000. — 528 б.

ISBN 9967-11-066-X

Колуңуздардагы кыргыз поэзиясынын антологиясынын 2-китебине негизинен совет доорундагы, ошондой эле кийинки муундагы жаш акындардын ырлары кирди. Алар хронологиялык тартипте жайгаштырылды. Поэзия ышкыбоздоруна арналган бул китеп кыргыз поэзиясынын жалпы изденүүчүлүк деңгээлин, көркөмдүк табылгаларын толук чагылдырат.

«Кыргызстан—Сорос» фонду бул китепке өздөрүнүн ой-пикирлерин, сунуштары менен каалоолорун айтуучуларга ыраазычылыгын билдирет.

К 4702300200-2000 ББК 84Ки 7-5

ISBN 9967-11-066-X © «Кыргызстан — Сорос» фонду, 2000

АРУУЛУККА ДАНАКЕР ПОЭЗИЯ

Кыргыз поэзиясынын антологиясы — бул мухиттей чалкыган улуу поэзиянын алтын чөйчөккө куюлуп сунулган бир жутуму, ал сан тоолордун сансыз гүлдөрүнөн тандалып таберик мисал жыттоо үчүн берилген жыпар гүлдесте сыңары. Ырас эле, антология келген сый конокко сый кылып атыңдын күлүгүн, кушундун кыраанын, кызыңдын сулуусун көргөзгөн менен барабар. Колуңуздагы кыргыз поэзиясынын эки томдугун да ошондой улуу урматтуу конокко арналган балкымыз деп элестеткениң оң, окурман.

Кыргыз поэзиясынын тарыхында мындай антология экинчи гана жолу чыгып турат. Эгерде СССР мезгилиндеги антологияга партия, Ленин, достук жөнүндөгү ырлар басымдуу кирип келсе, бул жолку антологияга арноо, тууган жер, арзуу лирикалары, ошондо эле дайрадай оодарылган замандын көйгөйлүү маселелерин чагылдырган, б.а. социалдык багыттагы ырлар да арбын киргизилген. Томдуктагы ырлардын тематикасы ар түрдүү, формалары ар кыл. Ушунун өзү эле окурмандардын поэзияга болгон көз карашын, түшүнүгүн кеңейтип, ойлорун тереңдетүүгө жардам берет деген ойдомун. Анткени поэзия — адам, турмуш жөнүндөгү башкалар менен мамиле түзүүгө жана чексиз дүйнөдө өзүн табууга, түшүнүүгө умтулган адам жаны жөнүндө монолог экендиги жалпыга маалым эмеспи.

Антологиянын томуна Манас баштаган залкар сүрдүү эпостор сыяктуу поэмалардан тартып, ар кыл тематикадагы элдик ырлар, элге кеңири таанылган да, тааныла элек да кийинки эле мезгилде жарык көргөн агыл-төгүл лирикалык ырларга чейин камтылган. II томуна Тоголок Молдо, Токтогулдан баштап, жаңыдан бирин-экин ыр жыйнагын чыгарган жаш акындарга чейин киргендиги кимди да болбосун кубандырбай койбойт. Түзүүчүлөр менен редакторлордун иш билгилиги аркасында антологиянын авторлору хронологиялык тартипте жайгаштырылган жана ал негизги үч бөлүмгө бөлүнгөн. Мындай бөлүштүрүү кыргыз поэзиясынын табиятын таасын билгендиктин белгиси деп түшүнсө болот, анткени, көрөңгөлүк милдет аткарган төкмө акындарды өзүнчө, Октябрь революциясынан кийинки жазма акындарды өзүнчө, эртеңди үмүттүү тиктеткен жаштарды өзүнчө бөлүү, бөлүнгөн бөлүмдөрдүн маани-маңызын терең чагылдырган көркөм сүрөттөр менен шөкөттөө — антологиянын көзгө көрүмдүү, купулга толумдуу болушун шарттаган.

Төкмө акындар топтолгон «Алтын чачыла» бөлүмүндө кыргыз элинин башынан өткөн тарыхый чындыгын туура чагылдырган «Кайран эл» сыяктуу тарыхый поэзия, залкар акындардын өмүрү, өлүм, арзуу темасындагы кайталангыс ырлары жакшы иргелген. Ал эми жазма акындар бөлүмүндө кыргыз классиктери К.Тыныстанов, А.Токомбаев, Ж.Турусбеков, М.Элебаев, Ж. Бөкөнбаев жана башкалардын кылым карытып келаткан ырлары бүгүнкү окуучулардын да купулуна толот деген ишеним бар. Мурда чыккан антологияда жаштарга өтө аз орун берилген эле, бу жолу андан айырмаланып жаш акындарга арбын орун берилиптир. Бул кубана турган көрүнүш, анткени жаштар «Үмүттүү толкун — жаш толкун» деп туура белгиленгендей — биздин эртеңкибиз.

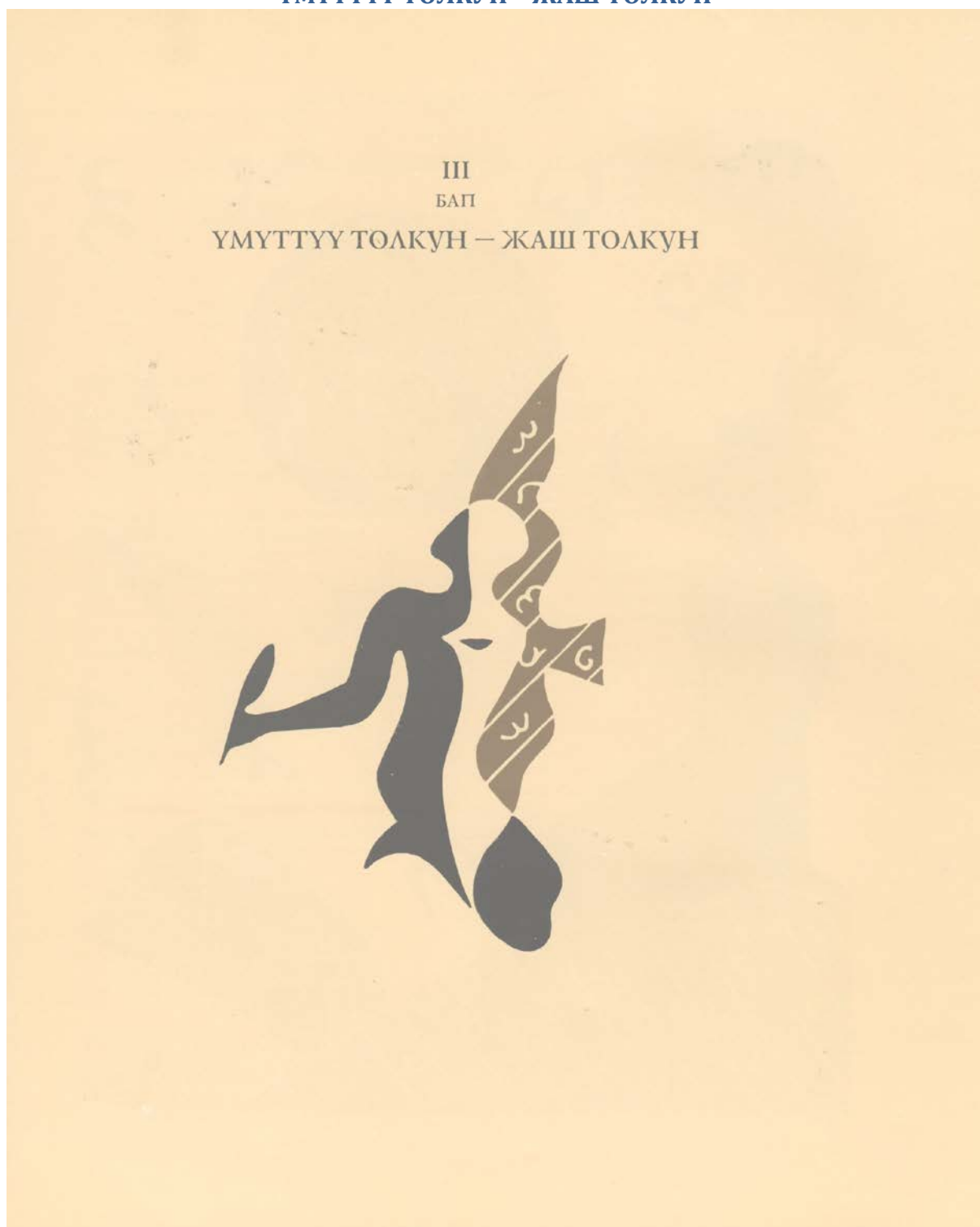
Эртеңки поэзия ушул жаштардын ырлары менен өлчөнөт. Эртеңи болбогон поэзиянын өткөнү тозуп, учуру упурап, акыры, куйруктуу жылдыз сымал жалп өчөт. Бул антологиядан улам кыргыз поэзиясынын өрүшү кең, келечеги жаркын экени мени абдан кубанычка бөлөдү. Соңку бөлүмгө кирген жаш толкун акындарыбыздын ырларын көз жүгүртүп, ой калчап олтуруп ушундай жагымдуу сезимге бөлөндүм, кыргыз поэзиясы дагы кыйланы тамшандырар дараметке эгедер экенине ынандым. Буга далил: алардын башка акындар жүрөкзаада болуп, анча батына албай келген темаларга же из түшө элек тараптарга жөн эле тийип качуу үчүн эмес, тайманбай тике качырып кирүү аркылуу аларды жаңы табылгаларга, поэзия «олжосуна» айландыруу, кайсы бир эскирген тажрыйбаларды, канондорду тескөө менен аларга үстөмдүк кыла билүү, же болбосо аркырап согуп турган шамалдарга төш тосуп, ар кыл үндөрдү, жазгы ыргактарды өз төшүнө кабыл алып турган аскалар сыяктуу турмуш кубулуштарын өз жүрөгү менен туюп, аларды өз дүйнөсүнө айланып башкаларга сунуш эте билүү аракеттери.

Ушундай чоң көлөмдөгү китеп эмес, гезит чыгара албай тукулжурап турган убакта төрт тарабы төп келген «Кыргыз поэзиясынын антологиясынын» эки томдугун кабагым-кашым дебей чыгарып берген «Кыргызстан—Сорос» фондуна алкыш айтып, ыраазылык билдиргим келет. Кир кол менен кармагыс, кунуна баа жетпес бул асыл баа китептер сатылбастан мектептерге, жогорку окуу жайларга берилиши — көөнөрбөс улуу дөөлөткө жасалган жогорку адамгерчилик жана бийик маданият. Эмесе антология ар бир үйгө, ар бир жүрөккө жакшылык апкелип, ишенич, үмүт уялатып, ак жаандай кут чачсын деп тилейм. Дүйнөнү ырас эле сулуулук, анын ичинде сөз керемети поэзия сактап калат дегим келет. Ыры өчпөгөн улуттун учугу узун болот. Ушуга каниет этүү менен сиздерди ажайып поэзия сапарына чакыргым келет, азиз окурман. Бил, үйрөн, тазар, аруулан! Анткени поэзия — улуттун жүзү, бийик зоболосу.

Сүйүнбай ЭРАЛИЕВ,
Кыргыз эл акыны

III БАП

ҮМҮТТҮҮ ТОЛКУН – ЖАШ ТОЛКУН

АБДРАХМАН АЛЫМБАЕВ (АСЛАН БАЙАС)

ТУРАН ЖЕРИ

Сыр-Дарыя Улуу Тоодон башталат,
Суулар агат аскалардан чубалып,
Биз Турандан келатабыз байыркы,
Биз Туранга баратабыз уланып!

Бул аймакта кырк уруу эл жашаган,
Бир заманда ат ойнотуп алптары!
Бул жер түптөн ата журту Кыргыздын,
Бул Көк түптөн Огуздардын асманы!

Мобул талаа көчмөн элдер кылкылдап,
Мобул чөлдөр каршы-терши өткөн чөл.
Мына бул тоо — сыйынган тоо огуздар,
Мына бул Көл — жылдыз жайнап чөккөн көл...

Күн чачырап чыккан жерге жетчү эле,
Байыркы огуз элдеринин мекени.
Күн батышы Карпат менен чектелип
Индия эле, Иран эле этеги!

Канча баатыр бабалардын каны акты,
Ушул жерди коргоп жатып үрөлүп...
Туран биздин түпкү ата журтубуз!
Туран биздин мекенибиз түбөлүк!

Сыр-Дарыя Улуу Тоодон башталат,
Суулар агат аскалардан чубалып,
Биз Турандан келатабыз байыркы,
Биз Туранга баратабыз уланып!

ТУРАН БААТЫРЛАРЫ

Турандын алп денелүү баатырлары,
Түпкү ата-бабалардын салтын сактап,

Чокуга башын жөлөп чарчаганда,
Эс алган ашууларды чыканактап.

Турандан Мисирге алар кирип барган,
Бир доордо бүлүк салып бүтүн элге.
Аттардын туягынан учкан даңкан,
Кайрылып түшкүчөктү кайра жерге!

Тиктешип найзалардын учу менен,
Сүйлөшүп кылычтардын мизи менен.
Айланып жүргөн алар Азияны,
Байыркы бабалардын изи менен.

Теңирге сыйынышкан алар баары,
Нур толгон улуу Көктүн сырын ачып.
Күн чыгып келатканда туу чокудан,
Алдынан тосуп турган учурашып.

Турандын алп денелүү баатырлары,
Түпкү ата-бабалардын салтын сактап.
Алтайга башын жөлөп чарчаганда,
Эс алган Гималайды чыканактап!

АРГЫМАК АТ

Жээрде кашка тулпар атым,
Түсүң — кызыл канымдай.
Сапырылган жалың сенин,
Жалбырттаган жалындай!

Ата-баба жолун улап,
Алп чептерди бузалы.
Алтын жүгөн салган атым,
Айды көздөй сызалы.

Күлкү чачып эки көзүм,
Гүлдөп турсун кучагым.
Күмүш жүгөн салган атым,
Күндү көздөй учалы.

Сени көрүп душмандардын
Өчсүн өңү кер-сары.
Дүбүртүңдөн деңиз толкуп,
Титиресин Жер шары!

Азия элин аралап,
Күн Батышка баралы.
Бабалардын изи менен
Байыркы Отту жагалы!

Атчан элдер келатат деп,
Айтып кабар берели.
Чү! жаныбар аргымагым! —
Жерди айланып келели!

КЫРК ОГУЗ

Капыстан басып кирип эски душман,
Атактуу огуздардан кырк эр калып,
Кайгысы түтүн болуп көктү каптап,
Келатты каңырыгы жерди жарып!

Келатты санаалары туман болуп,
Келатты ашуу ашып, өзөн бойлоп,
О Теңир! Огуз эли неден жаздык!? —
Келатты эми эмне кылууну ойлоп.

Жашашкан кече күнү султан болуп,
Өзүнчө ордо курап бөлөк элде.
Эми алар Улуу Тоону бет алышып,
Келатты түпкү аталар өткөн жерге!

О бул эл — «асман эли» аталышкан,
Алп эле, Акын эле жорго сөздүү.
Өңү да аруу эле, асыл эле,
Кызыл жүз, коңур чачтуу, жашыл көздүү!

Канча жыл, канча кылым бөлөк элге,
Берди алар акыл-эсин, кара күчүн.
Эми алар келатышты түшүнүшүп,
Түпкү элге кызмат кылып жашоо үчүн!

ГУННДАР

Желбегейлер желбиреп канат болуп,
Баратат көчмөн элдер учуп-конуп!
Алдында күн кылкылдап батып барат,
Алп Тоонун ары жагына тоголонуп.

Деңизге жетип анан кайтабыз деп,
Балдарга аман болсок айтабыз деп,
Баратат баатыр элдин уулдары,
Жалбырттап күйүп турган күндү тиктеп!

Байыркы огуздардын урпактары —
Эрдикти ыйык туткан салттары бар.
Кылкылдап агып жаткан кылымдардын
Үстүнөн атчан чаап өткөн алар!

Жөн өлгөн уят эле ал заманда,
Бир эрдик жасап анан өлсөк дешип,

Ажалды алар кайра качырышкан,
Ажалды издеп жүргөн көрсөк дешип.

Өзөндөр өрт кучактап күйүп жаткан,
Өмүрлөр кыян болуп ташып аккан,
Батышты аралашып бара жатат,
Желбегейлер желбиреп — бүт канатчан!

Кимиси кайтып келет, кими кайтпайт? —
Анысын эч ким билбейт, эч ким айтпайт.

Баратат күн батышты селдей каптап,
Баратат аттын башын кайра тартпай!...

КЕМЕЛ БЕЛЕКОВ

ЖАПАН ТАЛ

Шайкелең шаар беттейт кайсы кылымды,
Шарданында унутулган жол мына.
Көп күн мурун баштап койгон ырымды
таштадым да, качтым айыл койнуна.

Көл чайпалат.

Нур чайыган көк менен

булут көчөт, таманымда жер көчөт.

Оо, Ыйык Жүрт, сага гана төп белем

Ата журттун айдыңынын кеңдиги.

Кеңдигинен көз карыгат.

Эрдими кесе тиштейм,

Унутулган качанкы ал

тааныш сөөлөт — табигаттын ээндиги —

жапан талаа...

жапжалгызмын...

жапан тал...

Төгүндөсөң төгүндөгүн, акың бар,
Түгөлдөшөр: жоголдукпу, барбызбы.
Жамы журтка жетүү үчүн акындар

жалгыздыкта жашайт окшойт.

Жалгыздык —

жалгыз өскөн жапан талдай.

Жаңы ырын

жалгыз булак жайы-кышы жылгадан
даарып турат,

Ыр кудайы тамырын

таш тырмаган тамырына жалгаган.

Көктөм ырдын өктөмүн айт, жуугун айт,

Өткөн жылдын жалбырагын түшүргөн, —
кайкып учат, шуудурагы үгүлбайт, —
өңүмдөбү, же түшүмбү түшүнбөйм.

Түштөгүдөй көз алдыма тизилди

булут, өзөн...

Булак көзүн бүтөгөн

жер үстүндө ийри баскан изиңди

жер астында өлүм гана түзөгөн.

Дымак кайтты,

көп нерседен тажадым,

Оюн-шоок да дабаа болбойт көрүнөт.

Оо, жапан тал, күүлө ырдын базарын!

Оо, жалгыздык, эшик какпай төрүмө өт!

Мөңкүп аккан булак көзүн ылайлап,

Жалгыздыкты билбеген — көп, билген — аз.

Жанталаша жандүйнөмдө ыр айдап,

Жылганы өрдөй тызылдаймын жыңайлак.

Өңдөгүдөй түям баарын.

Кайра аным

түштөгүдөй...

Айланкөчөк — айланам.

Байкалбаган бу турмуштун көйгөйү
аркандаган, акырына байлаган.

Делөөрүбө.
Деминди бас.
Акырын...
Көз тунарат

Кулакта үнсүз жаңырык.

Чала тыңшап азыткылуу жаз ырын

чалпоо кыял суурат бир күн казыгын.

ЖЕСИР

Курутту чоочун жазгануу,
Унутту уяң күлкүсүн.
Кош жаздык дале жаздалуу
Албарсты басат түнкүсүн.

Жалдырайт жабык терезе,
Ачкын деп эшик жалбарат.
Аласа кимден... Бересе...
Айланып учат жарганат.

Канбаган кумар, эх, кесир,
Азыткы көңүл дилдирек.

Жалаңдайт намыс,
Жаш жесир

жылаңач боорун тилдирет.

Азыткы — сезим — азыткы,
Артынан кайрыйт келмесин:
«бол, жерден сууру казыкты...
бол, пендем, ыргыт казыкты...»

Чыккынчы кулпу да балким
чыргага таштайт пендесин.
Алдастайт келин,
«а балким

бактымды кайрып бербесин...»

Доочумбу?.. Бу ким?.. Каран кал!..
Чоочун көз тиктейт түнкүсүн.
Акырет кеткен адамга
уурдаткан уяң күлкүсүн.

Куру сөз күтөт кадамы.
Буру көз күтөт түнөгү.
Шейит-а болгон адамга —
бейит-а болгон жүрөгү.

АЛИК АКИМАЛИЕВ

ОТУЗ БЕШ ЖАШ

Кышың — кыял,

Жазың — жалган, күз — күмөн...

Кылым, сенин кыйырың тиктеп үргүлөйм,
Ойдо жокто келип калган меймандай,
35 жаш!..

Сен баш бактың күзгүдөн.

— Ассалоом?! — дейм,

Карбаластап дос сага

Азгырык — күз, жаз, жай — шайыр, кыш — санаа
Бир карасам: пайгамбардай карыпсың,
Бир карасам: бакыракай жаш бала.

35 жаш!..

Ойноп-күлдүк. Ыйладык.

Дардес чакты шарап берип сыйладык.
Эми сенин дайыны жогун кейитет,
Жазмышыңдан жан арданып, чыйралып.

35 жаш — Алыкулдун курагы,
Үстөлүмдө үнсүз күйөт чырагы.
Эргүүлөрдүн көөрүн төкпөй кагазга,
«Эх!» — Эрдимди кесе тиштейм ызаалуу.

35 жаш — Чыңгыз алган баш байге,
Чындык, сүйүү чырак жаккан канча элге?!

А мен эми ат-жытым жок карайлап,
Кылдай эмгек кылбаптырмын эч нерсе.

Кечир мени, бир кем жашы
Жоомарттын,

Кеңкелестей бетти жаман кызарттың.
Жаш кезимдей дале жайдак чапкым бар,
Жалын мыкчып, атырылган боз аттын!

Менин үйүм чала бүткөн, жармы бар...
Тагдырымдай күлкү аралаш кайгы бар.

Төгөрөктүн төрт бурчундай ой камтып,
Төрт сап ырдай төштү мыкчийт төрт дубал.

Бу турмуштун терс тили маңгытып,
Алдым окшойт жонго түйшүк арбытып,
Аңырайып жатат үйүм чатырсыз,
Аалам жутуп, асман жутуп, ай жутуп...

Өмүр сүрсөм өнөр күтүп, ар күтүп,
Өлүп-талбайм мансап, байлык, мал күтүп.

Жыгылчудай турат үйүм шыбы жок,
Жылдыз жутуп, жыргал жутуп, ыр жутуп...

Көкүрөгүм ачышса да муң жутуп,
Көйгөй мени койсо дагын мүргүтүп,
кучакташат дүйнө менен жер кепем.
Куса жутуп, кумар жутуп, түн жутуп...

Айдагым бар жылдыздарды дүргүтүп,
Борсолоңдойт кызым менен бир күчүк.
Чытырап чок... чылым келет оозума,
чындык жутуп, Сүйүү күтүп, пир күтүп...

Көр пенделер көр оокат деп түртүшүп,
Чачырашты жылдыздардай үркүшүп...

Ала-Тоом, Кыргыз жерим — өз үйүм,
Күдуреттүү кудайдан кут, нур түшүп.

Жан ачынса жаткан кезде түн түшүп,
Жадырайлы жакшылыктуу журт күтүп.

Күн көкүлдүү тоого карайт эшигим,
Күлкү күтүп, күдөр күтүп, күн күтүп?!

Мен жашаймын машакаттуу жылдарда,
Миң туш болуп мээнет, мээрим жыргалга.
Арча-Бешик айылындагы үйүмдү,
Айлантсам дейм Тютчевдик гүлзарга.

Бул үйүмдө далай үмүт, бакты бар,
Өмүрүмдө жармы бүткөн, жармы бар.
Сулайман дос сурап койсо алымды,
Жардам этсе Үсөнкулдай жакшылар!

Өзүм эмес үйүм бүтүп калганда,
сүйүнүчүм, сүйүүм кулач жайганда.
Бардык гений жакырларды, досторду,

Чакырамын бүт дүйнөнү мейманга.

* * *

Миң гүл турмуш,

Ширең ачуу, таттуу эмес.

А бул турмуш —

Күйүт да эмес, бакты эмес.

Оргусам да кайнап турган жериңден,

30 жашта жалгыз калган жакшы эмес.

Ырас, тирлик —

Жаман да эмес, жакшы эмес.

Көздөрүңдөн өчпөй күйүп жатчу элес,

отуң жагып, чыгарсам да күлүңдү,

40 жашта жалгыз жүргөн жакшы эмес.

Максат жалаң:

арак, аял, акча эмес,

Мансап, бийлик

Байлык, атак, башка эмес,

Оолак жүрүп, оомат, абийир тапсам да,

50 жашта жалгыз калган жакшы эмес.

Турмуш деген

Бөлөк-бөлөк жакта эмес, —

Туулган журтта!

Туш-туш калган жакшы эмес.

Ойдогудай жашайын деп турсам да,

Олдо кургур, жалгыз жүргөн жакшы эмес

ИЗДЕЙМ СҮЙҮҮ ЖЫЛДЫЗДЫН

(Ажар Жакеш кызына)

Көздөгөнүм жетпес куш беле,
Издегеним жалгыз кыз беле.
Махабаттан жолу болбогон,
Мага ушундай тагдыр туш беле?

Карай бердим көктүн кырбусун,
Балбылдаган кыздын жылдызын.
Мен издеген сүйүү нуру жок,
Мен сүйүүмдү таппайт окшодум,

Издейм, издейм сүйүү жылдызын...
Ашыктыгым бүткөн жалындан,
Ансыз окшойм отсуз, жарым жан.
Булут болуп жолук, бураң бел,

Урса уруп кетсин чагылган!
Теңим болор барбы бийкечим,
Тентигенсийм кыйнап бир сезим.
Кара жолдон кайчы кеткендей,

Канча бир жыл өзүңдү издедим.
Кыялданам сүйүүм кайда деп,
Кылгырткандай кыздар канча көп.
Жалбырактай жашыл жоолуктуу,

Кызыл тору кызбы алма бет.
Кубангандай адам алтын таап,
Сүйүү гана бактым тартуулайт.
Кайда жүрдүң экен жалгыз кыз,
Карагаттай көзүң жалжылдап.

Көздөгөнүм кыял куш беле,
Издегеним уяң кыз беле.
Махабаттан жолу болбогон,
Мага ушундай жазмыш туш беле.

БАЗАРБУ МЕДЕТОВА

* * *

Сүйүүм кийген көйнөк оңгон
эриним таш... Баштагы
нур жамынып нурдай болгон
мен белем же башкабы?

Ээн талаа жалгыз караан,
ниетим ак. Ичим чөл...
Издейм... Күтөм... Дүлөй аалам
нымтыр мынча.. Үнсүз көл...
Кудай деген дербиш окшоп
өзөктө өрт жанчылган.

Зарлап ырдап келем коштоп,
наз, таарыныч камтылган.
Убайымга күйгөн денем,
рахат келбес... Козгогон
убайымы түпсүз терең
мен дербишмин боздогон.

СЕНИ УНУТУУ КЕЛБЕЙТ КОЛУМДАН...

Айып көрүп турам бүгүн мен
Кайып өткөн көзүң нурларын.
Кармап алдым менден түңүлгөн
Арман алдын кайрып турбадым.

Калчадыбы турмуш эркинче
Чарчадыңбы недир күтүүдөн?
Күйгөнүмдү өчтү деп билсең
Сүйгөнүмдү кантип түшүнтөм...

Кездеримди үнсүз буулуккан
Сезбединби? Ооруйт жүрөгүм.
Бороонунда калып буюккан,
Тоңоорума жалгыз күнөөлүүм...

Боюн уруп түшүп келет кеч,
Оюн куруп шамал жолумдан.
Мени таштоо мүмкүн эмес эч...
Сени унутуу келбейт колумдан!

* * *

Нылдай жүк басып жүрөктү,
Өзүңдү каалап турса да..
Кыйылып туруп күн өттү,
Сызылып көзүм жумсам да.

Алыста туруп чакырба,
кудурет жетпейт, бутум шал.
Көкүрөк өйүп ачынба,
Өмүр өтөөр бүтүм ал.

Боямду таштап дилимде,
Оюмду жыйып алалбай.
Кыйналды жаным дирилдеп,
Ыйманды кыйып салалбай.

Сөздөрдүн огу сансыз да,
Дүрмөттөп алып күтүштү.
Өзүң кел, мени ансыз да,
Жарадар кылып бүтүштү.

КАДЫР ТҮНҮМ УНУТ, УНУТ
Тыңшап туруп жүрөгүмдүн,
Алып учкан дүбүртүн.
Доошун уктум түгөнгүрдөн
Чыгып келген күлүктүн...

Үрүл жарык, сансыз көздөр,
Тепчип өткөн сен мени.
Жадыраба, бир аз өзгөр,
Кадыр түнүм сен менин.

Ким билет да, ким түшүнбөйт,
Ыйлап, туйлап чыга албай.
Жакын көргөн бир түшүмдөй
Жан адамга чыгарбай...

Көкүрөгүм басып туруп,
Көп нерсени түшүндүм.
Жолдор айры унут, унут
Эртеңи жок бул күндү.

БЕКТУРУШ САЛГАМАНИ

УШАК

(Дастан)

Арзып, сүйүп жүрүшүп баш кошушкан
там-таш салып,
үч перзенттүү болушкан
досум менен аяшымдын ортосун
кара мышык аралады кокустан.
Жашоосуна аваз кылчу бүт кыштак,
Чоо-жайын мен кийин үктүм досумдан.

Ишканада, —

көрсө, досум иштеген

ынагыраак болот да бир кыз менен.

«— Көңүлдөш!» — деп чыгарышат

экөөсүн,

аны бул да,

бийкеч да билбеген.

Ар мекеме, жамаат, айыл, көчөдө

жандар бар го күндөн да өөн издеген.

Ооздон оозго,

үйдөн үйгө шыр кирип,

улам түрү жаңыланып, кулпуруп

ал айың кеп аяшыма жетпейби,

акылдуу жан ишене албайт бир туруп.

Ишенбейин десе бүт журт айтууда, —

дал ушундан кетет жаңжал, чыр чыгып.

— Далилдеймин! — деп досум ак экенин,

иликтеди ким кандай, не дегенин.

Жары менен беттештирди ал кызды,
кепке тартты адамдардын неченин.

Канча мээнет кылсын, башын таппады,
ушак учун табалдабы эгерим.

Ажыратты акыры калк ушагы, —
энди кимге үч баланын убалы?!
Досум ичип кетет — куру жалааны
көтөрүшкө жетпей эрки, чыдамы.
Түндө болсо там башында асылып
өлгөн жерден алып түштүк биз аны...

Ушак! Гыйпат!

Айтса ошол ушактан

лаззат табып, чыккандар бар кумардан.

Пенделер бар — түптүз жүрсөң көрүшпөй,
мүдүрүлсөң «—Жыгылды!» — деп чыгарган.

Күйгүн, өлгүн — гыйпатчыга кеп эмес,
коркпойт алар көз жаш, каргыш, убалдан.

Көралбастан ийгилиги ишинин,
бирөө гыйпат кылат сени күнү-түн.
Айтса бирөө мүл, дүйнөңө ич тарып,
кимдергедир жакпайт кийген кийимиң.
А кээ бирөө арам ойсуз, жөндөн жөн
аста чагып коёт ушак билигин.

Ошол билик көмүскөдө тутанып,
жалын секин алоо тартып, күч алып
кете берет түркүн боёк кошулуп,
«айтуучунун» жөндөмүнө ылайык.
Ал таанымал адамдарга айрыкча
тез жабышат атын тетир чыгарып.

Самолётто, же кемеде — деңизде
чайканада, тойдо — тасмал четинде,
гөрүстөн, жол, мектеп, абак, конокто,
кала берсе, ыйык делген мечитте,
телефондо дагы ушак айтылат
жаз, жай, кыш, күз,
таңда, күндүз, кечинде.

Жашоодосуң дейли шаарда бул кезде,
сен тууралуу, маселен, бир кеп кетсе,
алты мүнөт өтпөй айылга үгүлүп,
талкууланып калат туулган жергеңде.
Желгенине жел да жетпейт ушактын, —
ушак сымал тез таркабайт эч нерсе.

Эрди-зайып ажырашып кетишкен,
дос кас болуп,

бир туугандар чекишкен
учурларды биякка кой,
тарыхта

ыркты, сыйды бузар айгак кебиңден
өлкөлөрдүн тынч чектери бүзүлүп
уруш, чабыш чыккан чактар кезиккен.

Ак жеринен чалынышып айыңга
азап тартып жүрөт канча азыр да.
Өткөн нечен ак-карасы билинбей,
жүргөн канча алалбастан калыс баа!?
Ушак!

Сага чыдай албай эрөөлдө
улуу Пушкин өлгөн күлгүн чагында

Каардуу ушул XX кылымда
кандуу 38-жылында
Абдыкадыр, Акмал, Магжан, Баялы,

Жүсүп, Гафур, Торокулдар кыйылса,
о, Түркстан!

Мындай канча мыкты уулуң
гыйпат сөздүн жеми болгон чынында.

Айың кептин кээринен жон өтпөй күн,
көрдүк күйүп сыздаганын көптөрдүн.
Бирок бир да ушакчынын кылмышка
тартылганын, жаза алганын көрбөйсүң.

Жылан чакса айыгасың уусунан,
сакайбайт-ов, уусу ушак сөздөрдүн.

Баканооздор бар жакшыны жашырып,
асмандатат кемтигиңди ашырып.

Өлгөндөрдүн,
аларды өлтүргөндөрдүн
ысымдары келет тилге алынып.

Неге, неге айгакчынын ысымы
айтылбастан кала берет катылып?!

Билип-билбей айткан жалаа, айыңдан
үч баланы аяп — жетим калышкан,
кырка чыкпай жесир калган аяшка
миң сөгүлүп, миң кайышып кабыргам,
алемдердин очогунда буркурап,
келатамын досум жаткан кабырдан.

Котур ташын катып жүрчү койнуна,
таба койгон көөлөчү көп жолду Да,
ушакчылар арбын, арбын!
Бүт дүйнө

аңыздарга, имиштерге толтура
Кендириңер кесилбесин ушактан,
эй, адамдар,
адамдар, сак болгула!

ЭРКАЛЫ ӨСКӨНАЛЫ УУЛУ

ТООДОГУ ЖАЗ

Агарат аска, агат нур,
ай басып барат кадууда.
Айланып гүлгө, шиберге
артында изи калууда.

Арчалар булут көйнөгүн,
чечишти таңда кайрадан.
Жашынып көпкө уктаган,
жаз туруп келет кайрадан.

КҮЗ

Жалбырактар жайдын артынан,
жабалактап учуп жөнөдү.
Сүрөт болуп калды тартылган,
Жапар чалдын жалгыз тереги.

Эшегине отун жүктөгөн,
бала жолдон үйгө бурулду.
Арыктагы суудан угулат,
аскадагы чөптүн шуудуру.

ТҮНКҮ ДАЙРА

Аралап кылымдарды
күлүктөй көл-шал түшүп
чуркап келет.

Жылдыздар жылтылдашат,
көздөрдөй мараадагы.
Акмалап саяпкердей,

ай турат карап аны.

* * *

Кызыл күн кызыл булутка,
кылкылдай түшүп чөгүүдө.

Көөлгүгөн көлдүн бетине,
кылаңгыр нурун төгүүдө.

Кыздардай бийге чыгышкан,
кылаңдайт желге камыштар.
Кылаада турат ойлонуп,

кызыл ат минген абышка.

* * *

Кудундап келем курбуда,
уйларды айдап жайыттан.
Бөксөдө ырдайт бөдөнө,
бөкчөңдөп учат сагызган.

Ырдагым келет менин да,
ыраакта дайра созулат.
Аңызда атын чалдырып,
Адыбай абам олтурат.

Чөмөлө... чөптөр чабылган,
куюлат койлор шагылдан.
Кызыл кеч. Кызыл булуттар

кылкылдап агат айылга.

* * *

Таңга маал атчан келем,
кагаздай жол агарат.
Кайыңдар, карагайлар
калышат мени карап.

Ээрчитип алдым кошо,
чөптөрдүн жытын дагы.
Элеңдейт эки жылдыз,
Эчки-Зоо учундагы.

Асманга жөлөнүшкөн,
аскалар уйку-соодо...

А гүлдөр үргүлөшөт,

апамдар калды тоодо.

* * *

Буруксуйт жийде бүрдөгөн,
буйдалам чөптөр бастырбай.
Булкунат асман төбөмдө,
булуттар көчөт тагдырдай.

Теректер, терек, теректер,
теңирсип көккө термелет.

Кыялкеч токой... ак кайың
кылыктуу селки өңдөнөт.

Арылайм, мына алдымда
дарыя агат созулуп.
Дабышын күүдөй, жомоктой,
далайга тыңшайм отуруп.
* * *

Бутакка булуттар түнөгөн,
көлмөлөр көз айнек тагынды.

Кечке маал суулардын түбүнөн,
акырын коңгуроо кагылды.

Гүлдөрдүн күлгөнү угулбайт,
үйлөр да үшүгөн шекилдүү-
Шамалдын илеби шактагы,
кагаздай учурат сөзүмдү.

Бүлбүлдөйт чырактай ыраактан,
карааны кыш түшкөн чананын.
Жылгада, жыбытта бир гана,
жылдыздар жуушашат карагын.
* * *

Тоонун жели таңды терметет,
бешиктеги жаткан баладай.
Мергенчидей уудан келаткан,
жашыл караан — жалгыз карагай.

Чакалардын үнү ойготту,
көк музоону, кара баланы.
Каргаларды таштан учурду,
жылкычынын айткан саламы.

КЫЯЛБЕК УРМАНБЕТОВ

Коңгуроо

— Ким аласа атамдан? Мен беремин!..
Карап турду баш чайкап калың эл-журт.

— Ким аласа атамдан? Мен беремин!..
Карап турду жаш чайкап калың эл-журт.

— Ким аласа атамдан? Мен беремин!..
«Карызы жок» дегендей дагы жымжырт.

Атам өлдү, өлмөк болчу акыры,
Арман кылып айтканда не датымы?
Кейигеним: ыр бермети азайып,
Кемий түштү кыргыздын бир акыны.

Барктай билген досторуна кубандым,
«Балам» деген жакшы сөзүн уга алдым.
«Атам өлдү, аны көргөн өлбөсүн!» —
Аятындай кайталаймын курандын.

Санабаймын жакынын да, алысын,
Карабаймын жашын дагы, карысын,
«Досумун» деп айткандардын баарына
Доо кыламын маркумдун бир карызын.

Атам өлдү, өлсүн кошо жамандык,
А силердин парызыңар адамдык:
Бар болгула, баардаштары атамдын!
Баарыңардын карызыңар — амандык.

— Ким бересе атама? Мен аламын:
Эсен болуп эстей жүр атамды да...
Коңгуроодой кагылып жатам мына!

ЖЕРДЕШКЕ

Бийиктен кайрылып аркама,
Кайгыңды ар качан бөлүшүп,
Жердешим, жан тартам мен сага.

Бийиктен көргөзбөй желкеңи,
Бактымды ар убак бөлүшүп,
Жердешим, колдой жүр сен мени.

Айтылган сөз эмес жөн эле,
Жердешпиз — эсиңен чыгарба
«Балдарым!» — дейт бизди Жер-эне.

ДИЛКАЙРЫК

Аккуудай түнөгүндө,
Ак тилек жүрөгүмдө.
Билели баркыбызды
Бир келген бир өмүрдө.

Кел, достор, той кылалы,
Көл болуп толкуганы.
Өмүрдүн өксүү жерин
Ыр менен толтуралы!
Күн окшоп келгин кушка,
Күлгүн кез эң бир кыска
Туралы татуулашып
Тузу кем бул турмушта

Таарынчың койчу нары,
Таалайга кол суналы.
Көңүлдүн көңдөй жерин
Ыр менен толтуралы!
Кеткенге кейибейли,
Кечикпей кел бийлейли.
Бири кем жалган дүйнө,

Бирок биз кемибейли.

Боордоштор олтуралы,
Болбосту болтуралы.
Дүйнөнүн бөксө жерин
Ыр менен толтуралы!..

ӨМҮРЗАР

Жашайбыз бала күтүп, кайрым тилеп,
Жашайбыз жаралгандан кайгы-муң жеп.
Жан барда арман жоктой гүлдөйлүчү,
Жашайбыз дагы канча, ай, ким билет.

Бал сунуп, уу ичирген жашоо жалган,
Байлыгың, бийлигиң да кошо жалган.

Биз кетсек — комуз калат ырлар менен...

Билгенге жалгыз чындык — ошол арман.

Датымды айткым келет теңирге мен,
Асылды теңеп койгон темир менен:
Асылды табамын деп алтын издеп,
Асылды жоготобуз өмүр деген.

Бейиттер карызыңды козгоп сурап,
Адамдык парызыңды боздоп турат:
Берерим бир ууч гана боз топурак,
Алаарым бир ууч жана боз топурак...

МАНАП АЛИЕВ

БААТЫР КОЖОМКУЛОВГО

Кыйылган дарак — как болуп,
айыккан жараң — так болуп,
ак жерден «күйүп» чалынып
камалган жараң — дак болуп

сайдыкы сайга куюлган,
туу чоку бийик туюлган,
туурда конуп жашайсың
түзүңдү татып буюрган:

Аптап бар — жайда муунаган,
чилде бар — кышта зуулаган
ак дилиң ыштап кирдетип
түрмуш бар — тышта уулаган,

сүйлөсөң эргип — сөз чыкпай,
шилтесең ыргып — көз чыкпай,
кабылсаң калып балээге
кайышып күйүп — өз чыкпай,

бардыкы — барман турбайбы,
жоктуку — арман турбайбы,
«элим!» деп сүйлөп эритип
эр сөзү жалган турбайбы...

Эл деген кенчиң — эл экен!
Эл акын жеген — эр экен...
жакшы атың элге калтырып
маңдайдан төккөн — тер экен.

ТИЛЕК

Көрүнүп көктүн бетинен
жети жылдыз биригип

биримдик артып бекиген —
үлгү болуп үн-сөзсүз
үндөп чыгып Жетиген,
мүлдө кыргыз биригип
биримдиги билинип
жок дегенде көктөгү
жылдыздан үлгү албайбы,
ынтымагын арттырып

кыл аркандай чыйратып
азоо жылкы заманын
укуруктап имерип
моюнтурук салбайбы...
көчкөн журтта таштабай
ынтымагын өңөрүп,
келечек үчүн кыл чайнап
эртеңин ойлоп көгөрүп,
ара бөк иштен баштабай
көчүн улап кетпейби,
келечекке умтулуп
биримдикке үндөгөн
Жетигенге жетпейби.

Тегиң тектүү — Манастан
жаралгансың канатчан
азаттыгың алганча
башка түшүп ар качан
өтүп турган... ар заман
«өздөн чыккан жат жаман
өзөктөн чыккан өрт жаман»
тегин билбес эндейге
темселеген эл жаман.

Теңиринин бергенин
кезегинин келгенин

барк албаган эрсинип
теңирге тете теңсинип
эл акын жеген — эр каман!
Эл камын ойлоп жүргөндүн
бардыгынан дан чыкпай
көбү чыккан «чөп — саман»,
теңир берген буюруп
бактың келген куюлуп
тартынбагын корунуп
колтугуңа суу бүрккөн
бузукунун сөзүнөн,
жакшы ишиңе телмирип
сук арткандын көзүнөн
азаттыгың колунда,
азаптануу жолунда

сураганда атыңды
келди — дегин — кезегим!
Ким дегенде тегинди

берди — дегин — теңирим!
Ынтымагың арттырып
келечекке умтулуп
Жетигенди көздөгүн,
мүлдө кыргыз биригип
биримдигиң билинип
кылымдардын кыйырын
жебе болуп көзөгүн.

Тегин тектүү — Манастан
жаралгансың канатчан
азаттыгың алганча
башка түшүп ар качан
өтүп турган... ар заман
«өздөн чыккан жат жаман
өзөктөн чыккан өрт жаман»
тегин билбес эндейге
темселеген эл жаман.

ФАТИМА АБДАЛОВА

Кандай бакыт

Апа, мама» дегениң кандай бакыт!
Боям балкып боорума жаттым басып.
Эки мама меники, эрмегим деп
чымчыганың жанымды магыратып...

Уктап кетем магырап, уктап кетем,
тартсаң дагы чачымдан уктар берем.
Сен оорубай, коркутпай жүрсөң болду,
көңүлү өсүп, оорубай жүрөт энең.

«Ба-а-бо-о» деген сөзүңдөн, балапаным,
Айды, Күндү өзүң деп караганым.
Ай менен Күн асманда көрүнбөсө,
Айдай, Күндөй үйүмдө өзүң барсың.

Мен Сени түшүмдө көрдүм эле...
«жалт» карап, жанымдан өттүң эле...
Жаркылдап жүрчү деп кабак түйбөй,
чачымдан аяглап өптүң эле...

Сен мени эч кимге кыйбас элең,
көңүлгө көрөгөч, кылд^{ат} элең.
Сезимди сестейтип сел каптаса,
Сен мени калкалап турар элең...

Санаага сайылган жебем менин,
саргайбас кызыл гүл берем дедиң...
Түндөрүң Ай чыкпай өтүп жатса,
Ай кармап бир күнү келем дедиң...

Көзүмдөн айланган жебем менин,
көөнөрдөс кызыл гүл берем дедиң...

Күндөрүң Күн чыкпай өтүп жатса,
Күн кармап бир күнү келем дедиң...

Сага деген таарынчымды таңгактап,
мен ичиме салып жүрөм ар убак.
Сени — көрбөй өлүш үчүн күтпөдүм,
акыр бир күн келерсиң Сен ал сурап...

Акыр бир күн Сен ал сурап келерсиң,
таарынчымдын таңгактарын чечермин,
Тоо көтөргөн ийиндерим титиреп,
токтоналбай, ыйлай-ыйлай берермин...

* * *

Ар бурчу аман турса Ата-Журттун,
менин да сиңип турар ичкен суум.
Зыркырап, ооруксунса бир ыптасы,
мени да оорунсунтар урган суугу.

Коңшумдун короосуна кайгы кирсе,
коңултак тартар менин үйүм дагы.
Пардасы түшүрүлгөн жалгыз үйгө,
айылдын аза тутар дүйүм багы...

Аркырак аз өмүрдүн ташпүшү көп,
ташпүштү мээнет менен жеңсе болор.
Ынтымак бузулбасын ырыскылуу,
темирге урунбасын ыйык жолдор-

Жарыгы тийбей сан-миң жылдыздардын,
түнүндө жолдор мынча опурталдуу-
Ак пейил адамдарды сагынгандыр,
ак түндөр кут түшүрүп сонуркатчу...

Ачкычы жакшылыктын пейилде го,
пейилде, парасаттуу кенендикте.
Сан көйгөй сапырылып калат беле,
саресеп салсак чогуу мейкиндикте...

Ак канат периштелер, барсыңарбы?
Ак жолду арачалап калгылачы...
Чындык деп ооруп калган адамдарга,
чырактай акыры бир жангылачы...

Мен качандыр жашап өткөн өңдөнөм

Мен качандыр жашап өткөн өңдөнөм...
эс учумда кызыл талаа өрттөнгөн...
Кызыл талаа... Күн алыстап мен өчкөн?

Жоогазындуу жолду карап турамын,
мен бир убак аны басып өткөндөй...

Чоочун жолдун кайдан тааныш булагы?
мен качандыр даамын татып көргөндөй...

Сени көрүп жүрөгүмө не «зырп» этти,
беймаал, жолдо бараткан бир бейтааныш?
Эски сүрөт карегимен «үлп» этти,
качандыр бир болгондойбуз биз тааныш...

Мен деңизде болуп көргөн эмесмин,
терметкен да эмес мени кемеси.
Делбиретип деңиз мынча сагынтат,
толкунунда калган өңдүү элесим...

...Эс учумда эс учурган айталаа?
Айды ээрчип мен бараткан араба?
Ташка тийип, ат туягы үзүлөт,
сапар соңун билсе билер Ай гана...

Эс учумда гүл төшөлгөн күнталаа?
гүлдү кечип мен бараткан араба?
Гүлгө оролуп, ат туягы жоголот,
сапар соңун билсе билер Күн гана...

Кылымдарда кабат-кабат пардалап,
эгер мага пардаларын ачса алар,
Айнегинен «жарк» этчүдөй өңдөнөм,
жаңырчудай менин үнүм аскадан...

Мен качандыр жашагандай өңдөнөм...
* * *

Караңгыда катып турсам нестейип,
маңдайыма учуп түштү Ак чекит...
Сүйөм дебей, сүйдү ыйлаган көзүмдөн,
сага жолдош болом деди жан шерик.

Ак чекиттин кудурети күч эле —
мени өзүнө ишендирген түз эле.
«Түрсүлдөбөй», салкын соккон жүрөгүм,
эми эч кимге ишенбейм деп жүрдү эле.

Ак чекитке калдайган түн жыгылып,
жанбооруман чыкты бир ыр сызылып.

...Ал Ак чекит — жарыгынан айныбас,
Айдын жерге учуп түшкөн сыныгы...

КОЖОГЕЛДИ КУЛТЕГИН

АРЫК КЫЗ

Ыргайдай болгон арык кыз,
ыманы, бирок, жарык кыз.
Жаңы бир тууган айбы деп
жалдырап тиктеп калыппыз...
Пастек бир боюң жарашып,
басканың далил-каратып.
Калдайган жаным сен дедим
калгандай сүйүү адашып...

Эстесем көөнүм гүл кылган,
элде жок сендей күлгүн жан.
Чөйчөктөп тамак ичирип,
чөнтөккө катып жүргүм бар...

Салмагың гүлгө пай бекен?
Салганың тоодой кайгы экен!
Чөк түшө калып өбөйүн —
чөймөйгөн эрдиң кайда экен?
Чөгөлөй калып өбөйүн —
чөймөйгөн оозуң кайда экен...

СЕН АЛЫСТА

Жүрөгүмө жүткүнөм да, өкчөлөм...
жүзарчымдай жүдөп, оңуп кеткен өң.
Сен алыста, сен алыста болгонго
селкилерди жанымдагы жек көрөм.

Ыраактыктын баары мага — кыр, кашат,
ылдый, ылдый салып башын ыр жатат.
Асылкечим, өзүң жокто Мезгил да
ары карап турган сааттай сыр катат.

Алыс туруп жыттайм сени чачыңдан,
алыс туруп кымтыйм сени — ачылган.

Колготкиң да турат ана көрүнүп
капталына жуурканыңдын жашырган.

Кыял-масмын, башка кандай аргам бар?
Кыналсак-ээ күн да келип сайрандаар.
Жүзүбүздөй турат шондо тамылжып
жүрөгүбүз, жүрөктөгү армандар...

АЙТМЕРЕК

Сулуу мүчө, сулуу өң, жүрөктө өртү,
сүр-жаалынан сүрдүгүп түн өзгөрчү.
«Кыргыз жери кыргыздар келгиче да
кыргыздыкы болгон..» — деп күрөздөнчү.

Атка минсек дүйнөсү түгөл эле,
такка минген каадада жүрөөр эле.
Тууган жерди туулганга чейин дагы
тура калып коргоону сүйөөр эле.

Улак тартып... тартпаса шайы куруп,
удургуган уу-чууга жаны муюп,
көрүнчү эле бүркүттүн башы сымал
көп атчандын алдында салып-уруп...

Шукшурулса бүркүттүн жолу кандуу,
шум дүйнөдө же балким шору барбы—
сан атчанды ээрчиткен боюнча анан
салып-уруп Корбашы болуп алды.

«Өз жеринде, өзгөнүн колтугуна
өзүн каткан өмүрдүн кордугу да.
Тикен деле жарап жүр өзү тургай
өскөн жерин бүт коргоп олтурууга...»

Күндүз Боз-Ат, а түнү Кара-Ат минип,
күтүрөтө жортуулдап барат жигит —
тууган жерге мылтыктын кароолунан
түптүз өткөн сүйүүсүн карап-билип.

Келечектин боосуна чалынып шыр,
кесип аны, кур кылып тагынып бир:
«Кыргыз жери кыргыздар келгиче да
кыргыздыкы болгон...» — деп жарылып тур!

Сакал-мурут сайылып кокту-жарга...
санаасы тынч болууга жок бир арга.
Жакканын айт — күч келсе чырт үзүлбөй

чарт! бир сынып жайраган топчулар да...

«Айткыла, — дейт, — кыргызга ат чаптырып,
ала кетсин жолумдан бат-бат чыгып.

Беттешип маа тууганым келсе дагы
белин үзөөр шертим бар басмачылык!..»

Кыйкырыгын кылычтай жаркыратып,
кыраң-белди, күн-айды аркыратып...
Тизгин тартса — ти-ик тура калган аты
тийген күнгө кол таштайт ал сурашып...

Келечектин боосуна чалынып шыр,
кесип аны, кур кылып тагынып бир:
«Кыргыз жери кыргыздар келгиче да
кыргыздыкы болгон!..» — деп жарылып тур!

Кароолго илди кастарын казык кылып,
капыс жерди албайбы атып-жыгып? —
О, жаза атса оорутпай тиймек жерге
ок ордуна кареги атып чыгып!..

Арнаса да, а бирок, жалын жанын
Ата-Журтка баталбай жарым жалын —
көргөн сайын тоолор да көйгөйлөндү
көп агызып көз-жашын — шагылдарын.

Күлүк күлкү ташыркап көз-көрүнөө,
күндүзүң да кас-душман көздөнүүдө.
Баатыр болуш баарынан кыйын десек
батыш кыйын белем-ов өз жерине!

Даап келалбай таптакыр маңдайынан,
«та-арс!» кадалды анан ок айдалыдан —
өлтүргөндү теңсинбей өлүп барат
өмөчөктөп ээргашты кармап улам —

«асман асты — ат үстү» жалп этеби? —
Жалп эткенде жарк этээр алп экени!
Кыргыз жери кыргыздар келгиче да
кыргыздыкы болучу... кантет эми?!
Кыргыз жери кыргыздар келгиче да
кыргыздыкы болучу... Кантет эми..

МАРЖАН КӨЗ

Адеми заада, ай чырай,
арзуумду айтам кантип-ай?!
Өрүлгөн чачың сунулуп,
өлүмдөн тартып алчудай!

Каршымдан чыкса карааның —
калтырак басып каламын.
Кирпигим тийип кетет деп
ирмебей көздү караарым!

Маанайым чөксө эрте-кеч,
маржан көз, сенден дем келет.
Алчы, таа түшкөн чүкөмдүн
үстүндө турчу эркелеп?!

Сулунун сендей султанын
сүр булут тиктеп — нур-жалын!
Уйкуга кирсең ой-санаам
уйпалап кайтат жуурканың...

Гүл — сүрөт болуп чыныдан
күйгөнүм баалап түр улам.
Сөйкө бир жасап таксам дейм
булбулдун гана ырынан!

Азапка салдың, ай чырай,
арзуумду айтам кантип-ай?!
Өрүлгөн чачың сунулуп,
өлүмдөн тартып алчудай!

АТАНТАЙ АКБАРОВ

УБАКЫТКА ЖУУРУЛУУ

Мыкаачылык жерди куйкалайт,
Адамдардын ашып көзүнөн.
Арбактар да кайдан тынч алат,
Октор тепчип турса сөөгүнөн.

Ууланышкан чөптөр эндиреп,
Уулуп-уңшуйт аба жалында.
Кыяматтан качып безилдеп,
Кыйкырышат суулар канымда.

Атом заман чийип сени эстен,
Атам заман келет жасагым.
Атантайдан кээде келет мен
От Антейге өтүп жашагым.

Каршыксаңар түшпөйм убайга,
Карегиме арман толтуруп.
Ыйман мөлбү, жетем Кудайга
Ырдан шаты жасап олтуруп.

Ташбоордукту тактан кулатып,
Таппасак дейм жерден кара так.
Башым менен ойлоп убакыт,
Бутум менен басып баратат.

АРЫЛБАГАН УБАЙ-МУҢ

Байкалбаган кийимдей кийгем эле,
Билген эле нерсе экен, билген эле,
Ошентсе да оозумдан Аллам түшүп,
Мен таңгалып турамын бирдемеге.

Тоолор тоого жамандык этпейт экен,
Жемиштер да бир-бирин жешпейт экен.

Адам колу тийбесе, адам колу,
Бычактар да бир-бирин кеспейт экен.

Бир-бирине жылан да ор казбайт экен,
А ак куулар сүйүүсүн сатпайт экен.
Адамдардын ниети куурабаса,
Мылтыктар да бир-бирин атпайт экен.

Эринимди тиштейм да жара кесем,
Кара карлар каргыштан аян бекен.
Топук кылбай алпарчу топон сууга
Жер үстүндө бир гана адам экен.

Жок! Барбайбыз каргыштуу бул жол менен,

Күйөт жүрөк кызыл нур чачыратып,
Коём жана колумдун жилигиндей
Жыйырманчы кылымды кайчылатып.

Оо адамзат! Арылбас убай-муңум,
Жүрөк жарып вулкандай чыгаар бугум,
Кайрый алсам мен сага адамдыгың,
Кайтара алсам Кудайга Кудайлыгың!..

ДАРАКТЫН ЫЙЫ

Жуурулуп жерге тамырым,
Жуунуп айдын нуруна,

Шаң берип келдим сан кушка,
Шактарым болуп миң уя.

Буюгуп шамал жыгылса:
«Буулукпа, досум, түр!..» дедим.
Сан адам түгүл, итине,
Саябан болуп бүрдөдүм.

Күтүүсүз жерден а бирок,
Күйгүлтүк жорук башталды.
Саябан болгон бир кишим
Сабагым кыйып таштады.

Шагымдан күүгөн баригим
Шамал го мейли жүзү жок,
Балтанын жыгач сабынын
арамын көрүп күйдүм ов!..

Өстүрбөй өздү ушинтип,
Өзөгүн жүлүп-толгойбуз,
Оо, бизде дайым ушундай.
Ошон үчүн токой болбойбуз...

КЕРЕМЕТ ЖАН

Керемет жан, керемет жан, керемет!..
Сендей мага эч ким илхам бере элек.
Клеопатра, Акмөөрлөр өтсө да,
Сендей пери бул жарыкка келе элек.

Бул дүйнөбү, ал дүйнөбү баары бир,
Сүйөм сени, эч маанисиз калганы.
Сени сүйгөн жүрөгүм миң бактылуу!
Сени көргөн көзүмдүн жок арманы!

Мен колума калем алгам а балким,
Маңдайыңа сенин таалай жазышка
Мейли, мейли өмүр сен деп агылса,
Мейли, мейли жүрөк сен дер жарылса.

Ай болом да, терезеңдин түбүнөн
Түнү бою кетпей коём көшөрүп.
Кайып болуп кетким келет дүйнөдөн,
Жалжал көзүм жалгыз сени көтөрүп...

ЧЫНЫБАЙ ТУРСУНБЕКОВ

ЖАҢЫЛАНУУ

Үйүбүздүн төрт дубалын көтөрүп,
Үстүн дагы толук жаап бүтөбүз.
Жакшы тилек, таттуу үмүт ташынып,
Быйыл жаңы тамыбызга көчөбүз.

Үзүлбөсүн арты алыс, жакындын,
Ак дасторкон болуп элге чачылгын.
Кара ниетке жабык болсун эшигиң,
Ак тилектүү болсо кенен ачылгын.

Кыргыздарда өзү жакка тартмай көп,
Ысыраптап дүйнө-мүлктү чачмай көп.
Суу сугарып, кетмен чаппай керилип,
Чыйт түкүрүп үй төрүндө жатмай көп.

Эски ойлорду үстүбүздөн чечебиз,
Быйыл жаңы тамыбызга көчөбүз.
Эмгек ата, Бакыт эне, Эркиндик,
Кел, келгиле эшик ачып күтөбүз.

Тил

Көчөлөрдөн, автобустун ичинен,
Буруу тилдүү кыргыздарга кезигем.
Балким алар түшүнүшпөйт мени анча,
Мен да аларды чала-моңол түшүнөм.

Болом чоочун эл ичинде жүргөндөй,
Чоочун тилди бир аз, бир аз билгендей.

Алар дагы ак калпакты башына,
Кызыкчылык үчүн гана кийгендей.

Бир кишини көрсөң ичтен тилдейсиң,
Кир кийимди таза этиңе кийбейсиң.
Эки тилди элдир-селдир билгенче,
Тагдыр мага бир жакшына тил берсин.

«Эне тилиң эртең өлөт десе эле,
Даярмын мен бүгүн өлүп кетүүгө»
Деген сөзүн Гамзатовдун кайрадан,
Салгым келет ар бир адам эсине.

ЭЛИМЕ

Кылымдардын тереңине жашынган,
Коктуларга жылдыз болуп чачылган.
Сенин өткөн тагдырыңды чогултуп,
Тарых болгум келет жакшы жазылган.

Канат байлап кимбиз деген тилектен,
Кубат алып билим аттуу тиректен.
Кумдай болуп сапырылган мезгилден,
Өмүрүңдү тапкым келет мен өткөн.

Күнүң ачык тийген менен дайыма,
Басаар жолуң шыдыр эмес али да.
Жакшылыгың маңдай жара сүйүнтүп,
Жамандыгың батып келет жаныма.

Тоолоруңа, өрөөнүңө, көлүңө,
Таазим сенин татынакай жериңе.

Жашап жаткан ачуу-таттуу күндөрдү,
Таазим сендей ак калпактуу элиме.

АЯЛ

Эркек сенсиң капитаны кеменин,
Бирок кайда болсун айдайм дебегин.
Ал анткени сен арзыган аялдын,
Алаканы чексиз деңиз дегениң.

«Кана, эркегим, жигит болсоң сүзүп өт»,
Деп аёосуз алай-дүлөй түшүрөт.
Анын күчүн жок дегенде бир жолу,
Көк деңизге чөгүп көргөн түшүнөт.

Сыноосунан өтсөң — дүйнө чалкыган,
Азабын да дароо унутуп калчу жан.
Чоң сапарды эңсеп чыккан кемең да,
Сүзөт жетим толкунунун артынан.

Толкунунун аркасынан келесиң,
Сен капитан эмес, эми кемесиң.
Кайра бороон болсо ажырап калчудай,
Бек кучактап алган деңиз денесин.

сүйүүгө

Күндөй жарык сезим болду өмүрдө,
Түндөй кара тактар калды көңүлдө-
Сен кайрадан кейпин кийип сүлүүнүн,
Жетет сүйүү, эми мага көрүнбө!

Чертпегиниң жүрөгүмдүн кылдарын,
Он сегиздей чебеленип турбайын.
Отуз жаштын салкын ыры бар дешет,
Андан көрө ошол ырды ырдайын.

Жашылданба, карабайт деп ыйлаба,
Көздүн жашы менен мени кыйнаба
«Кош» деп коюп, унуталбай өзүңдү,
Балким мен да боздоп жүрөм кыйлага.

